

ZNANSTVENO-STROKOVNI POSVET REVNI IN BREZDOMNI TER NJIHOVO ZDRAVJE

V sklopu projekta Nacionalnega inštituta za javno zdravje *Skupaj za zdravje* smo zaposleni na inštitutu ter študentje in raziskovalci Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani več mesecev raziskovali zdravje marginaliziranih (»ranljivih«) skupin in njihov dostop do zdravstva. Posvet *Revni in brezdomni ter njihovo zdravje* (gl. Pistotnik in Jelenc 2014), ki je bil 15. decembra 2014 na inštitutu, je bil tretji v ciklu znanstveno-strokovnih posvetov tega projekta (pred njim smo oktobra izvedli posveta *Prekarni delavci in zdravje ter Zdravstvo in marginalizirane skupine v koprski regiji – izkušnje uporabnikov nedovoljenih drog, brezdomnih in oseb z duševnimi težavami*), katerih namen je bil iskanje načinov za premostitev ovir marginaliziranih skupin v zdravstvenem sistemu. Tako so na posvetu sodelovali strokovnjaki, raziskovalci in zaposleni v organizacijah, ki se neposredno ukvarjajo z omenjenimi skupinami.

Projekt *Za boljše zdravje in zmanjševanje neenakosti v zdravju* (s krajšim imenom *Skupaj za zdravje*), ki se financira iz norveškega mehanizma, je v uvodnem delu posveta predstavila Jožica Maučec Zakotnik, dr. med. spec., z Nacionalnega inštituta za javno zdravje. S projektom, v katerem sodelujejo različni strokovnjaki, želijo prenoviti in nadgraditi obstoječe preventivne programe, pri čemer posebno pozornost posvečajo zmanjševanju neenakosti v zdravju in vključevanju marginaliziranih skupin v tovrstne programe. Poleg identificiranja sistemskih ovir in predlaganja rešitev zanje pa sta cilja projekta po besedah Maučec Zakotnikove tudi opolnomočenje zdravstvenega sistema in zdravstvenih delavcev za delo z marginaliziranimi ter uvedba integriranih medresornih intervencij na nacionalni in lokalni ravni. Po tem uvodu sta dr. Uršula Lipovec Čebren s Filozofske fakultete in Sara Pistotnik z Inštituta za multikulturne raziskave predstavili izsledke raziskave o zdravstvenih vidikih družbene marginaliziranosti in o težavah, ki jih imajo marginalizirane osebe pri dostopu do zdravstvenega zavarovanja.

Številni strokovnjaki, prostovoljci in zaposleni v različnih organizacijah in javnih institucijah se z ovirami, ki jih imajo pripadniki marginaliziranih skupin v zdravstvenem sistemu, vsakodnevno srečujejo pri svojem delu. Pogosto pomagajo pri urejanju zdravstvenega zavarovanja, nudijo storitve za nezavarovane, opravljajo vlogo zagovornika in prevajalca/mediatorja. Udeleženci posveta so svoje praktične izkušnje in mnenja razgnili v razpravi, v kateri so se najprej posvetili oviram odrinjenih oseb v zdravstvu. Poudarek je bil predvsem na povezavi med revščino in slabim zdravstvenim stanjem ter ovirah revnih pri urejanju zdravstvenega zavarovanja in dostopu do zdravstvenih storitev. V pogovoru so sodelovali posamezniki iz različnih organizacij, ki delujejo na področjih, kot sta pomoč revnejšim in nudenje zdravstvenih storitev za nezavarovane osebe: Alenka Ugrin Vatovec iz ljubljanske Ambulante s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja, Simona Stegne iz Društva prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote, Suzi Kvas, direktorica Javnega zavoda Socio iz Celja,

Breda Krašna iz Zveze prijateljev mladine Slovenije, Boštjan Cvetič iz Nadškofijske Karitas Maribor, Bojan Kuljanac iz Kraljev ulice in Mirjana Učakar iz Civilne iniciative izbranih aktivistov, svoj prispevek pa je poslala tudi Karmen Fras iz Društva SOS. Da ne bi ostali le pri identificiranju ovir, pa so se v drugem delu posveta udeleženci posvetili še oblikovanju rešitev in ukrepov, s katerimi bi se izboljšala tako dostop do zdravstvenega zavarovanja kot tudi skrb za zdravje odrinjenih skupin.

Pokazalo se je, da med gospodarsko krizo vedno več ljudi vse težje pride do zdravstvenih storitev. Uporabniki Ambulante s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja v Ljubljani, ki je bila po besedah Ugrin Vatovčeve pred več kot desetimi leti ustanovljena za zagotavljanje zdravstvenih storitev za brezdomce, so dandanes tudi številni drugi. Z nezavarovanostjo se namreč sooča vedno več posameznikov in čeprav so razlogi lahko zelo različni (od statusa osebe v Republiki Sloveniji do zaposlitvenega statusa), postaja urejeno zdravstveno zavarovanje vedno težje dostopna dobrina. Zaskrbljujoče je, da se med nezavarovanimi vedno pogostejše znajdejo tiste skupine ljudi, med katerimi takih ovir v preteklosti ni bilo zaznati – med drugim starostniki z nizkimi pokojninami, samozaposleni in prekarni delavci, ki ne zmorejo plačevati prispevkov za zdravstveno zavarovanje. Medtem ko je pri nekaterih osebah problem že ureditev obveznega zdravstvenega zavarovanja, je vedno več tudi oseb, ki si zaradi nizkih dohodkov in revščine ne morejo urediti dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, zaradi česar ne morejo priti do (do)plačljivih zdravstvenih storitev in zdravil. Poleg tega, da nezavarovani lahko izkoristijo le pravico do nujnega zdravljenja, zaradi strahu pred doplačevanjem pa pogosto še to prepozno, so različne skupine marginaliziranih skupin hkrati tudi stigmatizirane, njihove situacije pa v zdravstvenih institucijah ne razumejo. Temu so se v projektu še posebej posvetili, saj v sklopu projekta pripravljajo tudi izobraževanja in usposabljanja zdravstvenih delavcev za delo z marginaliziranimi skupinami.

Ker neenakost v zdravju najbolj prizadene prav tiste skupine prebivalcev, ki težko dostopajo tudi do drugih družbenih virov, jo moramo razumeti in raziskovati kot preplet različnih izključevanj, kot so socialna, gospodarska, kulturna, politična in druga. Sodelujoči na posvetu so zato sklenili, da se je kompleksnega problema treba lotiti sistematično in v medsebojnem sodelovanju. Cilj je omogočiti dostop do zdravstvenega sistema tistim, ki so iz njega izključeni, čeprav bi ga, ironično, še posebej potrebovali. Znano je namreč, da so iz njega prve izključene prav tiste skupine, ki so že tako socialno ali ekonomsko marginalizirane.

Vir

PISTOTNIK, Sara in Ajda Jelenc (ur.): *Revni in brezdomni ter njihovo zdravje: Programska knjižica (Znanstveno-strokovni posvet, 15. 12. 2014)*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2014.

* Simona Jazbinšek, univ. dipl. etn. in kult. antr., dipl. ekon., Pod Vrtačo 16, 8290 Sevnica; jasimona@yahoo.com.